

Asia: VN/2383/2024

Lausuntopyyntö ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetuseronnoksista

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetuseronnoksen 12 §:ssä esitetään, että ammattikorkeakoululain 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua perusrahoituksesta 95 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 5 prosenttia muiden koulutuspolitiikan sekä tutkimus- ja kehittämisspolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 75 % ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 20 %.

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

TKI-toiminnan perusteella määräytyvän rahoituksen osuuden nostaminen on perusteltua kun aiemmin määräaikaisina myönnettyjä ammattikorkeakoulujen TKI-rahoituksia siirretään osaksi perusrahoitusta. Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistumisen kannalta olisi tärkeää, että perusrahoituksen määrää ja sen hyödyntämistä TKI:hin vahvistettaisiin. Ammattikorkeakoulujen perustoiminnan kannalta on hyvä, että rahoitusperusteiden merkittävä enemmistö keskittyy koulustoitimintaan. Strategiaperusteinen rahoitus on hyvä työkalu mutta se näyttäytyy edelleen epäyhdenvertaisena eikä sen määräytymisen koettu läpinäkyvyys ole vielä kunnossa, joten on hyvä, etei sen osuutta ole korotettu.

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (13 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

Ensikertalaisiin opiskelijoihin perustuva rahoitusosuus on haastava sekä jatkuvan oppimisen että nuorten valintojen joustavuuden kannalta. Ammattikorkeakouluilla on perinteisesti ollut merkittävä rooli aikuisväestön kouluttajana ja näistä aikuisopiskelijoista osa on alan vaihtajia. Vaikka toisen tutkinnon opiskelijoiden opinnoista osa voidaan hyväksilukea, liittyy ammattikorkeakoulututkintoihin paljon tutkinto- ja alakohtaista sisältöä, jonka hyväksilukeminen ei ole mahdollista.

Uusi rahoitusosuus asettaa myös ammattikorkeakoulut keskenään eriarvoiseen asemaan. Ammattikorkeakouluilla on keskenään erilaiset opiskelijaprofiilit ja uusirahoitusosuus rokottaa niitä ammattikorkeakouluja, joiden opiskelijoissa on syystä tai toisesta muita enemmän alan vaihtajia.

Uusi rahoitusosuus kannustaa ammattikorkeakouluja nostamaan yhteishaun ensikertalaiskiintiötä. Tämä hankaloittaa nuorten opintovalintoja entisestään, kun pelko väärästä valinnasta opiskelupaikan suhteen kasvaa. Rahoitusosuuden lisääminen siis välillisesti edelleen heikentää nuorten jaksamista ja hyvinvointia.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (14 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmarahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

Uudistus on perusteltu, vaikka se ei vielä kokonaisuudessaan poista rahoitusosuuden määräytymisen läpinäkymättömyyttä. On tärkeää, että ammattikorkeakouluilla on mahdollisuus kehittää toimintaansa strategiansa mukaisesti.

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

Tulosperusteinen rahoitusmalli yhdistettynä jatkuviin koulutusleikkauksiin on johtanut ammattikorkeakoulutoiminnan merkittävään tehostamiseen. Tehostamisella on kuitenkin rajansa eikä ammattikorkeakoulujen ole mahdollista tehostaa toimintaansa loputtomiin ilman merkittäviä heikennyksiä koulutuksen laadussa ja osaamisen määrässä. Nykyinen rahoitusmallikonsepti on ollut käytössä tarpeeksi pitkään, että ns. turhat rönsyt on leikattu pois toiminnasta ja ammattikorkeakoulut ovat sisäistäneet tehokkaan toiminnan periaatteet. Mallin hyvät puolet on hyödynnetty ja mallista tulisi siirtyä vakaampaan perusrahoitusmalliin ennen kuin mallin huonot puolet nousevat liikaa esille ja liiallinen tehostaminen romuttaa koulutuksen laadun.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

1. Ammattikorkeakoulussa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %

2. **Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä 56 %**
3. **Avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa, erillisinä opintoina, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 5 %**
4. **Ammatillisen opettajankoulutuksen opintokokonaisuuden suorittaneiden lukumäärä 2 %**
5. **Korkeakoulujen välisten yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden määrä 1 %**
6. **Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %**
7. **Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %**
8. **Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

Uuden laskentakriteerin lisääminen mallin kokonaisuuteen hajauttaa rahoitusmallia entisestään. Rahoitusmallin painotuksen siirtäminen jatkuvasta oppimisesta tutkintokoulutukseen on perusteltua mutta erityisen haastavaa tilanteessa, jossa jatkuvaan oppimiseen ei tarjota tilalle muita resursseja. Olisi tärkeää löytää jatkuvalla oppimiselle, kuten erikoistumisopinnoille ja avoimelle ammattikorkeakoulutukselle uusia rahoituslähteitä, kun niiden painoarvo rahoitusmallissa laskee. Rahoituksen painotuksen siirtäminen pois maahanmuuttajien valmentavasta koulutuksesta tilanteessa, jossa Suomi tarvitsee yhä enemmän maahanmuuttajia työvoimaksi, on ongelmallista.

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä, jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 5 % (nykyisin 8 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

Ensikertalaisten opiskelijoiden korostaminen tilanteessa, jossa Suomessa ei ole tarjolla riittäviä mahdollisuuksia ja kannusteita jatkuvalla oppimiselle on ongelmallista. Ensikertalaisuuden korostaminen lisää nuorten painetta valita ”oikein” opiskelijavalintatilanteessa sekä heikentää alanvaihtajien mahdollisuuksia. Ennen ensikertalaisuuden lisäämistä malliin tulisi varmistaa että opintoalan vaihtaminen ja siirtymät tukintojen ja korkeakoulujen välillä ovat toimivat. Myös jatkuvan

oppimisen mahdollisuuksia tulisi ennemmin vahvistaa pitäen kuitenkin mielessä, että alan vaihto edellyttää usein myös uuden tutkinnon hankkimista.

7. Ammattikorkeakoulussa kalenterivuonna suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijän painoarvon esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia:

- **Ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa ammattikorkeakoululain 14 §:ssä tarkoitetussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).**
- **Jos tutkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.**
- **Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.**
- **Artenomi (AMK) -tutkinto nostettaisiin samaan kerroinluokkaan 1,75 muotoilija (AMK) -tutkinnon kanssa. Muihin kerroinluokkiin ei esitetä muutoksia.**

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen pienentämisestä (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Tavoiteaikakertoimen korottaminen on haasteellista tilanteessa, jossa ammattikorkeakoulut ovat jo nostaneet tavoiteajassa tutkinnon suorittamista merkittävästi viime aikoina. Nosto on myös ristiriidassa erityisesti opiskelijoiden toimeentuloon liittyvien politiikkatoimien kanssa. Opiskelijoiden toimeentulon heikentäminen ohjaa opiskelijoita työskentelemään entistä enemmän opintojen ohessa, jolloin ajoissa valmistuminen heikkenee. Ammattikorkeakouluilla ei ole mahdollisuutta puuttua tällaiseen ilmiöön.

Tutkintojen tavoiteajassa suorittamista voidaan mahdollistaa ammattikorkeakoulujen toimesta jonkin verran ohjauksella, joustavuudella ja erilaisilla tukitoimilla mutta tälläkin tehostamisella on rajansa ennen kuin ollaan laatua heikentävien toimien äärellä.

Toisen tutkinnon kertoimen pienentäminen samalla kun rahoitusmalliin esitetään lisättäväksi ensikertalaisrahoitusosuus lyö ammattikorkeakouluja kuin löisi kahdella lätkällä yhtä karpästä.

Ammattikorkeakoulututkinnoista ei voi loputtomiin hyväksilukea opintoja toiseen tutkintoon, joten toisen tutkinnon tekijän kouluttaminen ei ole puoli-ilmaista.

Tekninen muutos kerroinluokkaan 1 on perusteltu.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

-

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolinen rahoitus 12 %**
- 2. Suoritettujen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä 6 %**
- 3. Julkaisujen, julkisen taiteellisen ja taideteollisen tuotannon, audiovisuaalisten aineistojen sekä tieto- ja viestintätekniisten ohjelmien lukumäärä 2 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

-

10. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa ehdotetaan nostettavaksi 12 %:iin (nykyisin 11 %).

AMK-profiloitumisrahoitus (10 miljoonaa euroa) siirrettäisiin osaksi laskennallista rahoitusta, mistä johtuen TKI-rahoitustoiminnan osuutta tulee nostaa. Nosto toteutettaisiin laskemalla työllistymistä 1 vuosi valmistumisen jälkeen koskevan laskentakriteerin prosenttiosuutta 2 %:iin (nykyisin 3 %).

Pidättekö ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvon nostamista tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

On hyvä, että aiempi profiloitumisraha siirretään osaksi perusrahoitusta. Perusrahoitusta ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuutta hyödyntää julkista rahaa TKI-toiminnan toteuttamiseen tulisi vahvistaa entisestään ilman, että se heikentää koulutuksen resursseja.

11. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin laskentaan esitetään muutoksia. Ulkopuolisesta rahoituksesta painotettaisiin kertoimella 1,3 niitä rahoituksia, jotka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevan tiedonkeruun luokissa:

1. suoraan Euroopan unionilta tuleva puiteohjelmarahoitus tai muu laadullisesti kilpailtu EU-rahoitus;
2. muu EU-rahoitus;
3. ulkomaiset rahastot ja säätiöt;
4. kansainväliset järjestöt;
5. muu ulkomainen rahoitus;
6. kotimaiset yritykset;
7. ulkomaiset yritykset.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

Korotetussa kertoimessa tulisi huomioida myös Business Finlandin rahoitus. Samalla tulisi varmistaa että BF osaa tunnistaa ammattikorkeakoulujen TKI-osaamisen ja osoittaa sille riittävästi resursseja. Nämä toimet tukisivat ammattikorkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön kehittymistä ja siten Suomen kilpailukyvyn kasvua.

12. Julkaisutiedonkeruun luokkien laskentaan rahoituksessa ehdotetaan muutoksia. Luokkiin E1-E3, F ja I kuuluvien julkaisujen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 0,4. Luokat E1-E3, F ja I ovat:

- yleistajuiset artikkelit lehdessä tai kokoomateoksessa sekä yleistajuiset blogikirjoitukset (E1);
- yleistajuiset monografiat sekä vertaisarvioimattomat tieteelliset erillisteokset (E2);
- yleistajuiset toimitustyöt (E3);
- julkinen taiteellinen ja taideteollinen toiminta (F);
- audiovisuaaliset aineistot ja tieto- ja viestintätekniset ohjelmat (I).

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

On hyvä, että ammattikorkeakoulujen laadukkaammat julkaisut huomioidaan rahoituskertoimella.

13. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 13:

Ammattikorkeakoulujen rahoituksen tulisi olla ennustettavaa ja vakaata. Siitä huolimatta rahoitusmalliin tehdään hyvin nopealla aikavälillä erilaisia muutoksia, joiden vaikutusten ennakointiin ammattikorkeakouluilla kuluu resursseja. Muutosrajoitin estää rahoitustason muutoksen liian suuren vaihtelun ja siten edes osittain lieventää jälleen kerran uudistetun mallin vaikutuksia. Erytisen tärkeää muutosrajoitin on tilanteessa, jossa viime vuosina korkeakouluja on kannustettu toteuttamaan jatkuvaa oppimista mutta nyt rahoitusmalli leikkaa niiltä, jotka ovat näin toimineet. Hyvästä työstä siis rangaistaan.

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

14. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Ehdotuskokonaisuus vahvistaa tulosperustaisuutta korkeakoulutuksessa, kun esimerkiksi tutkitoaikakerrointa muutetaan. Jatkuva tehostaminen väistämättä heikentää koulutuksen laatua ja jossain vaiheessa se alkaa heikentää työelämän toiminta ja kehittymismahdollisuuksia.

Ensikertalaisuuden vahvistaminen lisää painetta opiskelupaikkaa hakeville ”valita oikein”. Ajassa, jossa nuorten mielenterveys on laajasti herättänyt huolta, on ongelmallista lisätä nuorille paineita entisestään. Myös tavoiteaikakerroin lisää nuorille paineita.

Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien vahvistamisesta on puhuttu Suomessa jo monta vuotta. Hallitus ei ole toistaiseksi riittävästi tukenut jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymistä. Sen sijaan rahoitusmalli on jälleen yksi hyvä esimerkki paikasta, jossa jatkuva oppiminen osuu leikkurin alle.

15. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

16. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken

kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.

- Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisestä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

-

Sippola Anniina
Insinööriliitto IL ry